

Občni zbor Inštituta za slovensko kulturo
Špietar, 24. 5. 2019

Spoštovani!

Želeli smo nekako slovesnejše prirediti letni občni zbor Inštituta za slovensko kulturo, da bi predstavili širši javnosti rezultate našega delovanja ne samo v tem letu ampak v daljšem minulem obdobju, v katerem smo zaključili pomembne projekte, obogatili že dokončane in razmišljamo o novih, ki bodo razvejali našo dejavnost na jezikovnem, kulturnem in turističnem področju ter razširili našo prepoznavnost na našem in širšem teritoriju na obeh straneh meje.

Glede zadnjega obdobja bi rezultate našega delovanja strnil v naslednje točke: utrdili smo našo prisotnost in delovanje na vsem teritoriju, kjer živi slovenska manjšina na Videnskem, zaključili smo projekt *Mi smo tu* za promocijo kulturnega turizma, razširili smo sodelovanje s kulturnimi in turističnimi ustanovami iz zgornjga Posočja, z raznovrstnimi pobudami smo odprli vrata Slovenskega multimedialnega okna – SMO širši javnosti, pritegnili pozornost in sodelovanje domačih upraviteljev, z uspehom smo v naše iniciative vključili ustanove in podjetnike, ki delajo na turističnem področju. Najvažnejši rezultat je, da smo v naše projekte pritegnili mlade in jim nudili delo v strukturah, ki smo jih postavili, da bi promovirali naš teritorij. S tem, bi rekel, je Inštitut za slovensko kulturo postal aktiven dejavnik vsestranskega razvoja našega teritorija.

Z navedenim delovanjem smo izpolnili smernice, ki smo jih leta 2006 postavili v sam statut Inštituta: koordinirati ter bolj učinkovito in odločno voditi dejavnosti za krepitev in promocijo slovenskega jezika in kulture, tudi v italijanskem in furlanskem svetu, da bi Inštitut, navajam statut, »ozaveščal krajevno skupnost o njeni jezikovni in kulturni identiteti ter perspektivah za družbeni in gospodarski razvoj teritorija« ter da bi »spodbudil gospodarsko rast slovenske skupnosti z ovrednotenjem jezikovnega in kulturnega bogastva in s tem prispeval tudi k turistični promociji teritorija«.

Inštitut deluje na vsem obmejnem pasu s Slovenijo, kjer so tradicionalno naseljeni Slovenci na Videnskem, in tesno sodeluje s slovenskimi društvi. Lahko računamo na njihove izkušnje, ker že več desetletij oblikujejo družbeno življenje in vrednotijo ter branijo svoj jezik in kulturo. Moč in dodatna vrednost Inštituta so prav društva-članice, s sodelovanjem in pomočjo katerih smo izpeljali letne programe in pomembnejše projekte. Obenem je Inštitut s svojimi kompetencami, izkušnjami in povezavami z javnimi ustanovami večkrat nudil pomoč manjšim društvom pri izvajanju njihovih programov. Gre za že ustaljeno prakso, ki bogati in spodbuja delovanje Inštituta kot samih društev na teritoriju.

Kot posrečen primer tega sodelovanja naj omenim tri velike projekte, ki jih je Inštitut izvedel kot nositelj ali partner.

- Strateški evropski projekt *Jezik-Lingua Večjezičnost kot bogastvo in vrednota čezmejnega slovensko-italijanskega območja*. Za celotno slovensko manjšino v Italiji najvažnejši sad projekta je bilo Slovensko multimedialno okno-SMO v Špietru. Novi muzej, ki je posvečen kulturni krajini od Julijskih Alp do morja, je zasnovan kot aktiven prostor, kjer se pripoved o teh krajih razvija skozi značilnosti, ki zaznamujejo kulturo tega ozemlja, v katerem je prav jezik skupna točka.

- Drugi evropski projekt, pri katerem je sodeloval ISK in ki spada k omenjeni viziji o promociji kulture teritorija, je bil projekt *Zborzbirk - Kulturna dediščina v zbirkah med Alpami in Krasom*. Kar 34 zbirk je bilo popisanih, povezanih v mrežo in predstavljenih v katalogu, zloženkah ter na spletni strani. Te zbirke so seveda zaradi svoje zgodovinske in etnografske vrednosti referenčna točka za kulturni turizem. Gre za zanimivo dediščino, ki si jo je po zaslugi zbirateljev, združenj in zasebnikov ter projekta mogoče ogledati v sklopu neke vrste razpršenega muzeja.

- Da bi promoviral in koordiniral dejavnost, pa si je ISK zamislil projekt *MI SMO TU... tuka, izdë, tle, kle*, ki ga je financirala dežela Furlanija-Julijska krajina s sredstvi 21. člena zaščitnega zakona za slovensko manjšino o gospodarskem in družbenem razvoju teritorija Videnske pokrajine, na katerem je prisotna slovenska manjšina. Poleg priprave skupnega informativnega gradiva je projekt uresničil promocijo preko spletne strani, vzpostavitev mreže med društvi in aplikacijo za tablice in pametne telefone *MI SMO TU*. Tudi ta projekt je sad sodelovanja med Inštitutom in društvi na teritoriju.

Ob skorajšnjem zaključku projekta *MI SMO TU* Inštitut za slovensko kulturo izraža zadovoljstvo za dosežene rezultate in se zahvaljuje sodelavcem in osebju, ki so omogočili, da je kulturno, zgodovinsko in okoljsko bogastvo teritorija, ovrednoten in opremljen s primernimi sodobnimi tehničnimi sredstvi, ki obiskovalcu omogočajo vsestransko poznanje slovenske skupnosti na obmejnem pasu s Slovenijo. Obenem utrjujejo identiteto prebivalstva, kajti soočenje in sodelovanje z nosilci drugih kultur nudi priliko poglobiti lastno kulturno bogastvo.

Projek je skoraj zaključen pa so se med izvajanjem pokazale druge potrebe in sugestije, zato je Inštitut izdelal dodatni projekt in ga predstavil deželi Furlaniji Julijski krajini.

Glavne točke novega projekta, ki bi ga lahko imenovali MI SMO TU 2.0, so naslednje:

- utrditi, ovrednotiti, obogatiti in vključiti postojanke, ki smo jih postavili v prvem projektu, v širšo muzejsko mrežo in na že ustaljene in poznane turistične itinerarje vzdolž čezmejnega pasu s Slovenijo. V ta namen bo treba razširiti sodelovanje z javnimi in privatnimi dejavniki na tem področju, slovenskimi in italijanskimi, na krajevni, deželni in vsedržavni ravni, ki delajo za ovrednotenje in promocijo teritorijev nositeljev posebnih jezikovnih, kulturnih in zgodovinskih vrednot.

Ob tem bo treba odgovoriti novim izzivom in se lotiti novih projektov, ki so nam ponujeni ali ki smo se jih izmislili:

- *Etnografski muzej* v prostorih na sedežu bivše gorske skupnosti v Špetru; skupina mladih arhitektov je že izdelala idejni projekt. Čakamo, da Uti čimprej odpravi tehnične probleme tako, da pride do zaključka pogodbe s krovnicima organizacijama, nato pa z Inštitutom. V prostorih bodo na novi moderen način postavljena razna materialna pričevanja naše domače kulture; lahko pa se bodo odvijale razne kulturne iniciative, srečanja, razstave, laboratorji, itd

- Projekt z naslovom *Od železne zavese do poti miru* predvideva raziskave, obiske in pričevanja o vojaškem obrambnem sistemu, ki so ga v naših dolinah zgradili v času hladne vojne. Interes do teh objektov je vedno večji. Obenem za našo skupnost predstavljajo pričevanja iz mračnih let Benečije, v katerih je bilo preganjanje zavednih Slovencev in slovenskega jezika še hujše kot pod fašizmom.

- *Zgodovinske steze in tematski pohodi*. Do druge svetovne vojne je bilo več gorskih vasi v naših dolinah povezanih z dolino le s stezami in mulatierami, po katerih so naši ljudje nosili pridelke in potrebno za preživetje; podobne steze so povezovale poznogotske cerkve z vasi. Danes na žalost niso več prehojene in so popolnoma zaraščene. Projekt predvideva prenovitev teh poti in njihova vključitev v kulturne in zgodovinske itinerarje.

- Pred leti je bil izpeljan pomemben evropski projekt *Okno na slovanski svet*, ki hrani veliko materiala o naši zgodovini, kulturi in jeziku. Žal danes ni dostopen. Želeli bi ga vključiti v muzej SMO in tako ga dati na razpolago širši publiki. Tudi v tem primeru bo treba skleniti dogovor z Uti-jem

- Veliko zanimivih stvari smo uresničili, ki bi zanimale širšo javnost na eni in drugi strani meje. Da pa jo dosežemo in jo pritegnemo, bo treba vložiti več sredstev, angažiranja in idej v promocijo le-tega bogastva. Za to bomo skrbeli v nadaljnjem delovanju.

- Še nadalje želi Inštitut igrati vlogo povezovalnega elementa med slovenskimi društvi, drugimi skupinami in posamezniki – nositelji raznih interesov, ki delajo za rast naše skupnosti. Izvedene izkušnje na tem področju so obradile dobre sadove.

- Inštitut bo spodbujal sodelovanje s krajevnimi upravami, da bi združili moči in da bi skupaj iskali primerne rešitve kako iz težkega stanja, v katerim se nahajajo se posebej gorska področja. Naše župane – nove in stare prosimo, da naj skupaj nastopajo in govorijo isti jezik, ko gre za dobro naše skupnosti.

- Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu ter krovni organizaciji SSO in SKGZ morajo razumeti naše potrebe in podpreti naše predloge, kajti naše socialno, kulturno in jezikovno stanje ni primerljivo tistemu na Tržaškem in Goriškem. Sredstva, ki jih imajo oni na šolskem, medijskem in socialnem področju so zdaleč številnejši in na višji ravni. Ko gre za deliti javna sredstva je treba, da upoštevajo naše stanje in naša pričakovanja.

- Politiki naj nehajo se norčevati z nami in nas deliti v jezikovne kategorije - to ne spada v igro demokracije in pluralizma, je stvar stroke in vede. S tem dokazujejo slabo vero in željo po delitvi naše skupnosti – po latinskem načelu divide et impera. Ali v boljšem primeru ignoranco.

- Deželni upravi priporočamo, da naj izdelata primerni projekt za ekonomski preporod našega teritorija. Kot vedno trdim, je nujno investirati v konkretne zavedne osebe, v družine, v mlade, v majhna podjetja, ki nameravajo ostati v naših vaseh, jim nameniti potrebna sredstva in primerne servise.

- Jezik je za našo skupnost glavna vrednota za katero moramo skrbeti, da bi jo ohranili, utrdili, razširili, ker predstavlja najpomembnejši element naše identitete. Ob jeziku so druge vrednote, ki tvorijo kulturni zaklad vseh nas – zgodovina, arhitektura, petje, razni pojavi umetnosti ... vse to moramo ovrednotiti in vključiti v program preporoda naše skupnosti.

Da bi spoznali to našo bogastvo in ga utrdili, sta potrebna soočenje in sodelovanje z nosilci bližnjih kultur in jezikov. Če nekoč so nam bili sovražni in so v nas vlili duh manjvrednosti, danes smo na isti ravni če ne e bolj delavni in učinkoviti na kulturni ravni.

Giorgio Banchig, predsednik